

PRACOVNÉ PRÁVO

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМУ ПРИТЯГНЕННЯ АДВОКАТА ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Заборовський В. В.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Однією із найбільш актуальних проблем при дослідженні правової природи механізму притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є визначення сфери діяльності адвоката, в межах якої ним може бути вчинено дисциплінарний проступок.

В даному випадку потрібно виходити із положень ст. 12 Правил адвокатської етики [1] (повага до адвокатської професії) за якою адвокат всією своєю діяльністю повинен стверджувати повагу до адвокатської професії, яку він уособлює, її сутності та громадського призначення, сприяти збереженню та підвищенню поваги до неї в суспільстві. Цього принципу потрібно дотримуватись у всіх сферах діяльності адвоката: професійній, громадській, публіцистичній та інших. Крім цього, ч. 5 ст. 12 Правил передбачено, що на адвоката покладається обов'язок при здійсненні професійної діяльності дотримуватися й загальноприйнятих норм ділового етикету, в тому числі й щодо зовнішнього вигляду.

Вказане дає можливість дійти до висновку, що адвокат повинен дотримуватися вимог Правил адвокатської етики не лише в своїй професійній діяльності, а й в усіх сферах своєї діяльності. А тому, не прийнятною повинна розцінюватися поведінка адвоката, який вчиняє аморальний проступок поза межами своєї професійної діяльності, або ж використовує наданий йому статус адвоката в корисливих або ж особистих цілях (наприклад, з метою неправомірного уникнення відповідальності за порушення правил дорожнього руху тощо).

Виходячи з цього, слушною є думка д.ю.н. М.Ю. Барщевського, який вказує на те, що «якщо сформулювати той стандарт поведінки, якому повинен слідувати кожен адвокат, ту універсальну формулу поведінки, яка необхідна для відродження престижу адвокатської професії, то в узагальнюючому вигляді можна було б сказати наступне – адвокат в будь-який час повинен дотримуватися стандартів поведінки, що сприяють довірі до адвокатури і системи здійснення правосуддя в цілому та поваги з боку клієнтів і суспільства» [2, с. 152]. Подібної думки притримується і В.В. Калітвін, який зазначає, що «адвокат – це не тільки професія, а й стан душі, тобто адвокатом він повинен залишатися, образно кажучи, навіть уві сні» [3].

Ми переконані, що адвокат в будь-якій своїй діяльності, в тому числі й поза професійній (в повсякденному житті) повинен неухильно дотримуватися тих, в першу чергу, моральних якостей, які на нього покладає специфічний статус адвоката, його професія. Адвокат повинен виходити з того, що «професія – це «обличчя» людини, її спосіб життя; найголовніше в ній; немає людини без або поза професії. Професія – це

основа зв'язку індивіда з іншими людьми, спосіб його соціалізації, а також засіб самоствердження в суспільстві» [4, с. 117].

Отже, ми повністю підтримуємо положення про те, що норми Правил адвокатської етики повинні дотримуватися адвокатом і під час здійснення ним й інших видів діяльності, але при цьому «формування системи етичних норм не повинно перешкодити адвокатам професійно виконувати свій борг і професійні обов'язки. Етичні норми покликані надавати адвокату допомогу в його діяльності, визначаючи не стільки те, що потрібно робити, а те, як це зробити більш якісно і з великим успіхом, тому що поведінка, яка порушує норми етики, відбивається на репутації і самого адвоката, і всієї адвокатської спільноти, веде до втрати довіри, зменшенню кількості звернень за захистом і в цілому до порушення прав громадян» [5, с. 171].

В даному випадку заслуговує на увагу і думка М.О. Женіної відповідно до якої, підстави притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності можна диференціювати на умовні та безумовні [6, с. 5]. Під умовною підставою М.О. Женіна розуміє вчинення адвокатом такого проступку, за вчинення якого адвокат не обов'язково буде притягнутий до дисциплінарної, а рішення Ради адвокатської палати (тобто органу, який в Російській Федерації розглядає дисциплінарну справу відносно адвоката по суті) в даному випадку може бути різним, включаючи й винесення рішення про припинення дисциплінарного провадження. Щодо безумовної підстави, то вона формально передбачає певний склад дисциплінарного проступку, при вчиненні якого до адвоката у всіх випадках застосовуватиметься конкретна міра дисциплінарної відповідальності.

На наше глибоке переконання підстави для кожного виду дисциплінарної відповідальності повинні бути безумовними, самостійними, вони не повинні дублюватися чи повторюватися. Тільки в такому разі буде забезпечений належний механізм дисциплінарної відповідальності адвоката, який буде відповідати Основним положенням ООН про роль адвокатів [7], зокрема п. 16, відповідно до якого уряд кожної країни повинен забезпечити адвокатам можливість виконувати всі свої професійні обов'язки без залякування, перешкод, неспокою і недоречного втручання.

Наявний в українському законодавстві стан речей, за яким відсутнє визначення поняття «дисциплінарна відповідальність адвоката» та закріплений загальний перелік діянь, які визнаються дисциплінарним проступком адвоката, на нашу думку, не забезпечить адекватний юридичний захист адвоката від можливого свавілля. Оскільки, до того часу поки в українському законодавстві будуть існувати норми, які надають змогу для загального і необмеженого застосування, а будь-яка неналежна поведінка адвоката може розглядатися як підстава для дисциплінарної відповідальності, то жодним чином мова не може йти про наявність дієвого механізму захисту адвоката.

Подібна позиція відтворена і у рішенні Європейського суду з прав людини по справі «Олександр Волков проти України» [8], в п.178 якого зазначено, що «у контексті дисциплінарного права при оцінці чіткості законодавчих актів має існувати розумний підхід [...] опис правопорушення у законодавчому акті, який ґрунтується на переліку конкретних видів поведінки, але має загальне та необмежене кількісно застосування, не забезпечує гарантії належного вирішення питання передбачуваності закону».

При визначенні підстав для кожного виду дисциплінарної відповідальності та конкретного механізму притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, законодавець повинен виходити з того, «що єдиними цілями, в яких використовуються

дисциплінарні санкції, є підтримка професійних стандартів адвокатів та забезпечення дій адвокатів у найкращих інтересах їхніх клієнтів у спосіб, що відповідає професійним стандартам та незалежності, честі та гідності адвокатів, передбаченим міжнародними стандартами» [9].

Висновки. Враховуючи вказане можна дійти до висновку, що адвокат в будь-якій своїй діяльності, в тому числі й поза професійній (в повсякденному житті) повинен неухильно дотримуватися вимог Правил адвокатської етики, в першу чергу, моральних якостей, які на нього покладає специфічний статус адвоката. А тому, не прийнятною повинна розцінюватися поведінка адвоката, який вчиняє аморальний проступок поза межами своєї професійної діяльності, або ж використовує наданий йому статус адвоката в корисливих або ж особистих цілях. Крім цього, на наше переконання належний механізм дисциплінарної відповідальності адвоката буде забезпечений лише тоді, коли підстави для кожного виду дисциплінарної відповідальності будуть безумовними, самостійними, не будуть дублюватися чи повторюватися.

Література:

1. Правила адвокатської етики, затверджені Установчим З'їздом адвокатів України від 17 листопада 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vkdkka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>
2. Барщевский М.Ю. Адвокатская этика / М.Ю. Барщевский. – Самара: Изд. дом «Федоров», 1999. – 288 с
3. Калитвин В.В. Испытание нравственностью / В.В. Калитвин // Воронежский адвокат. – 2007. – № 7. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.advpalata.vrn.ru/cgi-bin/mag.pl/2007/07/2>
4. Игнатов В.Г., Белолипецкий В.К. Профессиональная культура и профессионализм государственной службы: контекст истории и современность. Учебное пособие / В. Г. Игнатов, В.К. Белолипецкий. – Ростов н/Д: издательский центр «МарТ», 2000. – 256 с
5. Смоленский М. Б. Адвокатская деятельность и адвокатура Российской Федерации. Серия «Высшее образование» / М.Б. Смоленский. – Ростов-на-Дону: «Феникс», 2004. – 256 с.
6. Женина М. А. Теоретические и практические проблемы дисциплинарной ответственности адвоката: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Судебная деятельность; прокурорская деятельность; правозащитная и правоохранительная деятельность» / М. А. Женина. – М., 2009. – 29 с.
7. Basic Principles on the Role of Lawyers, Adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/RoleOfLawyers.aspx>
8. Рішення Європейського суду з прав людини по справі «Олександр Волков проти України» (Заява № 21722/11) від 9 січня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_947
9. Доповідь Міжнародної комісії юристів від 11 лютого 2014 р .: «Україна: конфлікт, позбавлення права займатися адвокатською діяльністю та призупинення дії ліцензії на здійснення адвокатської діяльності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icj.org/ukraine-icj-report-casts-light-on-alarming-disbarments-and-suspensions-of-lawyers>